מפניני הפרשה - מאמר

יודעים אבל...

כיצד ניתן להבין את פרעה? הוא משעבד עם שלם, חף מפשע, כובש אותם לעבדים, מעמיד על גבם נוגשים.

בא אליו משה רבנו, ודורש ממנו את שהרורם. ומה הוא משיב - **"מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל? לא ידעתי את ה', וגם את ישראל לא אשלח"!**

מפרש הספורנו: כך אמר פרעה, ראשית "לא ידעתי את ה'". אני לא מכיר אותו. אבל אפילו את הייתי משתכנע - את ישראל לא אשלח!

אמר הקב"ה: הבה נראה...הוא הראה לו מי ה' - **"כי אני ה' בקרב הארץ"**. הוכיח לו שהוא שולט במים: מכת דם, בארץ: מכת כינים, בבעלי החיים הרוחשים על הארץ: הצפרדעים, בהולכים על הארץ: ערוב ודבר, במעופפים: ארבה, ברוח: הרוח שנשאה את הארבה. במאורות: השמים שחשכו ובחיים: בנשמות שנטלו, בקיצור – "למען תדע, כי אין כה' אלוקינו".

פרעה למד שיעור באמונה בדרך הקשה, על בשרו...אבל למרבה הפלא הוא מוכה - נכנע ומתמרמר, מסכים ומתחרט - האם לא למד את הלקח, האם לא ילמד לעולם?

באה המכה העשירית, האחרונה, **"ותהי צעקה גדולה במצרים, כי אין בית אשר אין שם מת"**. ופרעה ידע על בואה מראש, הוא הוזהר בפירוש - ויש לו בן בכור.

הוא יודע שכל תשעת המכות הקודמים הגיעו בדייקנות, במלוא העוצמה, בכל הכוח. והלילה בחצות, אמורים למות מיליוני בכורים, כולל בנו.

ובאיזה מצב מוצאת אותו המכה בבואה? "ויקם פרעה לילה" - מפרש רש"י: ויקם פרעה - **"ממיטתו"** - לבש נמנמת והלך לישון.

וכשסוף סוף הוא נכנע ומשלח את העם, הוא אוסר את רכבו ורודף אחריהם, להחזירם. הוא ממהר, לקראת אובדנו. כיצד ניתן להבין זאת?!!

כן, אנחנו יכולים לספק את התשובה - אין בכך כל פלא, פרעה היה אנושי מאד בהתנהגותו זו. פרעה - כותב הרמב"ם - הוא סמל ליצר הרע - כלומר, לאדם שיצרו הרע שולט בו.

מהו כוחו של יצר הרע? כוחו הוא להדחיק את ידיעותיו של אדם ולהפריד בין המוח ללב. מה שאני יודע – ישאר במוחי. והלב ימשיך בשלו, ברצונותיו ובתאוותיו.

זהו המסר שבדברי הספורנו שהבאנו: לא ידעתי את ה', וגם אם אדע - זה לא ישפיע על מעשי, וגם את ישראל לא אשלח, לדעת שה' שליט יחיד בעולמו, ולהתנהג כאילו אני השליט הבלעדי, לדעת שעומדת לנחות מכה איומה, להשכיח מידיעה זו וללכת לישון...

כמה זה אנושי, וכמה זה נוגע גם אלינו - כי אם פרעה מסמל את היצר הרע, הרי גם בנו מקנן פרעה קטן. והוא מנסה להפיל אותנו ברשת שלו, להקים חיץ בין הידיעות- ובין המעשים.

דוגמה קטנה: אם מקבלים מתנה, יש לומר תודה? ודאי!! - הרי לא נהיה כפויי טובה. ואת התודה, יש לומר מכל הלב? ודאי במילים ברורות להתכוון לכל מלה, אין ספק בכך!! הקב"ה נותן לנו את האוכל? ללא ספק: **"הוא אל זן ומפרנס לכל, ושולחנו ערוך לכל"**. ויש לומר לו תודה, ברכת המזון- האם אנחנו מברכים מכל הלב, בשפה ברורה ונעימה? קשה לומר...יודעים הכל, אבל בשזה בא לביצוע...אז אולי, בנוסף ליציאת מצרים, נחלץ גם- מפרעה?...

בין אדם לחבירו

איסור קבלת לשון הרע לא חל אם האדם המדובר בו ידוע כאדם שעובר בקביעות ובשאט נפש על איסור ידוע.

לכן, אדם שראה אדם פלוני במו עיניו, שב ועובר על איסור מסויים מספר פעמים, מותר לו להאמין שאותו אדם עבר על אותו איסור פעם נוספת.

מתוך דברי החפץ חיים עולה שיהיה לו אפילו מותר להאמין שהלה עבר על חטא אחר. כאשר אדם ידוע ומוחזק ברשע גמור שאיננו שומר כלל תורה ומצוות, מותר לקבל עליו שעבר כל עבירה שהיא.

שואל ומשיב

שאלה: המסיר מזוזה מפתח ביתו כדי לבודקה, ונמצאה כשרה, האם כשחוזר לקובעה בפתח ביתו יצטרך לחזור ולברך לקבוע מזוזה, או לא?

תשובה: מרן בשו"ע אורח חיים סימן ח' פסק, שהפושט טליתו אפילו היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך כשיחזור להתעטף בו. והרמ"א בהגה כתב: "ויש אומרים שאם היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו אינו מברך". הפוסקים האחרונים הסכימו לפסיקת הרמ"א בעניין זה, כמבואר בב"ח, בט"ז, במגן אברהם, באליה רבה ובשו"ע הרב ועוד.

אעפ"י שהספרדים קבלו הוראות השו"ע, מכל מקום כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל, שקיבל מרבותיו, שאפילו במקום שמרן פוסק שצריך לברך, שב ואל תעשה עדיף במקום חשש ברכה לבטלה, ופפק ברכות להקל. וכן כתב בספרו ברכי יוסף אורח חיים, וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בבן איש חי. לכאורה לפי זה גם המסיר מזוזה כדי לבודקה, כשחוזר לקובעה אינו צריך לחזור ולברך.

אולם יש לחלק ולומר שבמזוזה לדברי הכל צריך לחזור ולברך, הואיל ובשעה שהסירה מפתח ביתו על מנת לבודקה לא ידע אם יחזור לקובעה מחדש אם תמצא כשירה, או שמא תימצא פסולה ויצטרך לקבוע מזוזה אחרת, לכן גם כשנמצאת כשירה הרי הוא כנמלך וצריך לחזור ולברך כשקובעה מחדש.

הגאון רבי ברזילי יעב"ץ בספר לשון לימודים התלבט בעניין זה ולא הכריע, אך רבי שלמה בספר שנות חיים כתב שעליו לחזור ולברך לקבוע מזוזה.

אמנם יש פוסקים אחרונים הסוברים שבכל זאת אין לחזור ולברך, ומהם שו"ת מהר"ם שיק, הגאון רבי יצחק שמלקים ובעל ערוך השולחן, אולם רבים הם הפוסקים המחלקים בין ברכה חוזרת על טלית לבין קביעת מזוזה, וסוברים שבמזוזה יש לחזור ולברך, ובכללם הגאון רבי גדליה חיון והגאון רבי אליהו מני בשו"ת מעשה אליהו בסימן ר"ח שפסק שיש לברך, והעיד שכן המנהג.

סיכום: המסיר מזוזה מפתח ביתו ובודקה על ידי סופר סת"ם, ונמצאה כשירה, כשחוזר לקובעה, צריך לברך בשם ומלכות וכל שכן אם נמצאת פסולה וקובע מזוזה אחרת במקומה, שצריך לברך. (עפ"י שו"ת יחווה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

אין בכח ניסים לשנות לב ערל

על הפסוק **"משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם"** (פרק יב' כא') דרשו חז"ל במכילתא שם: **"משכו וקחו לכם צאן לנפשותיכם - משכו מעבודת כוכבים ותדבקו במצווה"** - שואלים על כך בעלי המוסר, הרי אחרי שבני ישראל ראו כבר תשעה ניסים גלויים במכות שהביא הקב"ה על המצרים צריך להיות מובן מאליו שיפסיקו לעבוד עבודה זרה, ולהיות האמונה כבר טבועה בליבם, ומדוע צריך לצוות אותם – **"משכו מעבודת כוכבים ותדבקו במצווה"**?!!

ומשיבים, שלמרבה הפלא, יכול אדם לראות ניסים גלויים, להתפעל מהם מאוד, אך התפעלותו תהיה רגעית וחולפת, כמו שראינו אצל פרעה שאמר **"ה' הצדיק"** (פרק ז' – ט'), ומיד לאחר מכן הקשיח את ליבו. מכאן המסקנה כי הניסים אין בכוחם לשנות את הלב הערל. על מנת לשנות את הלב הערל דרוש מעשה מצווה, רק בכוח המעשים משתנה גם הלב. לכן אעפ"י שראו בני ישראל את הניסים והפסיקו לעבוד עבודה זרה, כל עוד שלא יתחילו לקיים מצוות שישנו את ליבם, ישנו חשש שיחזרו חלילה לעבוד עבודה זרה.

יסוד זה מובא בספר החינוך פרשת בא מצווה טז' – שאחרי המעשים נמשכים הלבבות. אפשר לראות יסוד זה בפירושו של הרמב"ן על שיר השירים: **"מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ"** (שיר השירים ב' – ז') מסביר הרמב"ן שאם מתעוררת בלב האדם אהבה לה' יתברך שמו, חייב הוא מיד להפוך אהבה זו לחפץ של מצווה **"עד שתחפץ"** – בבחינת חפץ.

ברגע שהאהבה תתורגם לשפה מעשית ותיהפך ל"חפץ" היא תחזיק מעמד. זו כוונת ישראל במתן תורה, שאמרו "נעשה ונשמע" כלומר המעשה הוא שיגרום בסופו של דבר שגם הנשמע יחזיק מעמד. (עפ"י בספר אהבת קדומים)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל רס"ר גלעד בן דניאל ושרית אלמליח הי"ד

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה

שמעון בן פורטונה גבאי ז"ל | שמואל בן שרה חנימוב ז"ל

חיים בן אורול ניאזוב ז"ל | הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב הי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

זאב בן רחמים פירו ז"ל

אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה | ליאת הילה בת גאולה ניאזוב ע"ה

לאה בת אביגיל פריגל ז"ל | חנה זהבה בת סיטי בן שלוש ז"ל

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | גיטה טובה בת רחנה מזוז ע"ה

אלפרד פראג'י בן נינט נקש ז"ל

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד ב' לחודש שבט ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 17
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

שבת קודש
פרשת בא
מפטירים

ספרדים ואשכנזים
"הדבר אשר דיבר" (ירמיה מו')
תימנים: "בעת ההיא" (ישעיה יח')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:55
יציאת השבת:	17:54
זמן רבנו תם:	18:28

המקום ואופן אמירת קידוש הלבנה עפ"י שו"ע סימן תכו' ופוסקים אחרונים

המקום ואופן אמירת קידוש הלבנה

פסיקת הרמ"א בשולחן ערוך

הרמ"א בהגה בסימן תכו' סעיף ד' מדגיש שאין לומר את קידוש הלבנה במקום מקור, ואם כן, יש לומר את קידוש את הלבנה כשהאדם עומד תחת כיפת השמים. **"הגה: ואין מקדשין הלבנה תחת הגג".**

ט"ז

הט"ז בהלכות ראש חודש סימן תכו' ס"ק ד' ביאר בשם חמיו (הב"ח) את הסיבה לכך שאין מקדשים את הלבנה תחת גג.

"תחת הגג. כתב מו"ח ז"ל הטעם דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין מתחת הגג לתוך הרחוב כדרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאים לקראתו..."

בהמשך כתב בשם חמיו, שכל זה מדובר כאשר יש אפשרות אחרת לקדש את הלבנה לא מתחת לתקרה, אבל אם יש אילוץ, מותר לומר את קידוש הלבנה מתחת קורת גג, ואפילו מתוך הבית.

"מיהו כל זה היכא דאפשר, אבל מי שחושש באיזו מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ, אי נמי כששרוי בין גויים יוכל לקדש בביתו דרך חלון ופתח".

באר היטב

בבאר היטב בהלכות ראש חודש סימן תכו ס"ק ד' כתב: **"וכל שכן כשיש מבואות המטונפות מוטב לקדש בבית..."**

מגן אברהם

אבל במגן אברהם בהלכות ראש חודש סימן תכו' סעיף ד' כתב: **"ולא נודע אצלנו טעם המנהג (שם בהגהת אלפסי) ומהרי"ל כתב הטעם שלא יאחיל עליו שום טומאה..."**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק כא' ביאר שהטעם לכך הוא, מפני שקידוש הלבנה הוא כקבלת פני שכינה, ואין זו דרך כבוד, שיעמוד באותו זמן תחת הגג.

אולם המשנה ברורה מדגיש שכל זה לכתחילה, אבל במצב של 'אונס' שאינו יכול לצאת מחוץ לביתו, יכול לומר את קידוש הלבנה מתוך הבית, דרך חלון פתוח וכדומה.

"תחת הגג – אלא תחת כיפת השמים. והטעם, דקידוש הלבנה הוא כקבלת פני השכינה, ואין זה דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג.

לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב, כדרך שיוצאין לקראת מלכים, ומכל מקום כל זה הוא רק לכתחילה.

אבל מי שחושש באיזה מיחוש, שלא יוכל לצאת לחוץ, אי נמי שהמקום אינו נקי או ששרוי בין העכו"ם, יקדש בביתו דרך חלון או פתח הפתוח נגד הלבנה".

פרי חדש

בפרי חדש בסימן תכו' סעיף א' כתב: **"אם יש מסך מבדיל, כל שהוא מכיר דברים הניכרים לאור הלבנה מצי מברך..."**

ברכי יוסף

בברכי יוסף בסימן תכו' ס"ק ד' נשאל: האם מותר לומר את ברכת הלבנה, כשרואים אותה דרך חלון עם סורג, שמונע ליהנות מאורה של הלבנה.

"שאלני חד צורבא מרבנן. וז"ל, מספקא לי הלכה למעשה בגון אנו שאנו סגורים מחמת המציק מדבר באופל ואין אנו יכולים לראות הלבנה כי אם דרך חלון...אמנם אשר הביאני לבית הספק הוא שחלונות דידן הן הנה בפצימין צרים באופן שאין אור לבנה נכנס להאיר עלינו בכדי שתהיה ראויה ליהנות מאורה. ותו כיון שלא יש בין חלון לחלון יותר משלש, כלבוד דמי, והוה לי מחיצה מפסקת בינינו לבין הלבנה, שאין לברך..."

השואל הרחיב את שאלתו שנראה לומר שהסברה שאין לברך על הלבנה עד שיאותו לאורה זו דעת הרמ"א ומרן לא חש לסברה זו, אבל באמת גם הרמ"א לא אמר זאת בפירוש, והטועמים כך, דייקו לא נכון בדבריו: ומור"ם הביאה בהגהה, ובדרכי משה (הארוך) כתב אין לקדש החדש אלא בלילה, ומסתברא דשרגא בטיהרא מאי מהניא. והרואה יראה שאין הוכחה לברך אלא אם כן נהנה ממנה. ותו דאף דמור"ם דייק מסיום לשונו שכתב מאי מהניא, (דעיקר ההנאה) לא הבינותי דבגמרא לא אמרו אלא הרואה לבנה בחידושה, ולא דייקי לומר עד שיאותו לאורה, כדדייקי (ברכות נא ב) גבי נר הבדלה....ודאי דלכולי עלמא אין צריך ליהנות מאור הלבנה לברך..."

ילקוט יוסף

כן פסק להלכה בספר 'ילקוט יוסף' שבת ה' סימן תכו' סעיף כב', כדברי הרמ"א וכביאור המשנה ברורה: **"לכתחילה אין מקדשין הלבנה תחת הגג, אלא מבחוץ תחת כפת השמים, שקידוש לבנה הוא כקבלת פני שכינה, ואין זה דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג, לפיכך יוצאים לרחוב כדרך שיוצאים לקבל פני המלך. ומכל מקום כל זה הוא רק לכתחילה, אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ, אי נמי שהמקום אינו נקי, או ששרוי בין העכו"ם, יקדש בביתו דרך החלון או פתח הפתוח נגד הלבנה. ואם אפשר טוב לעמוד על מקום שיש מעליו אויר, כמו מרפסת העומדת באויר..."**

ספר אשי ישראל

בספר 'אשי ישראל' בפרק מ' כתב שבמקום צורך, אפשר לומר את קידוש הלבנה, גם דרך חלון זכוכית סגור: **"אם מקדש את הלבנה כשהוא תחת קורת גג, לכתחילה יפתח את החלון או את הדלת. אך כשאין באפשרותו, או שחושש ממזג האוויר שבחוץ, יכול לקדש אפילו כשרואה את הלבנה דרך זכוכית, אך דווקא שמאיר כנגדו אור הלבנה ולא זהרורית".**

פינת העורך

"לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו": יש בזה רמז - החושך הגרוע ביותר הוא, כאשר איש אינו רוצה לראות את אחיו בצערו ולהושיט לו עזרה. אולם התוצאה היא, שכאשר אדם מתעלם מדוחקו של חברו אין הוא עצמו יכול למוש ממקומו – **"ולא קמו איש מתחתיו"**. יתכן שזו גם כוונת חז"ל שעובי החושך היה כדינר זהב, כי הרדיפה אחרי דינר זהב מגבירה את האנוכיות, שלא ירצו ולא יוכלו לראות את צערו ודחקו של הזולת...

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשלומית ודורון גינזברג הי"ו ולכל בני משפחותיהם למשפחת שביט הי"ו ולמשפחת גינזברג הי"ו לרגל הולדת בנם ענבר מאיר הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לבניה וחן חכים הי"ו לרגל הולדת בנם דוד יצחר הי"ו, נכד לר' שמעון וחני חכים הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

האם מברכים על טעימת מזון – חלק ב' (סופי)

מקור בתלמוד

מבירור שנעשה בגמרא במסכת ברכות דף יד. בשאלה – האם מותר לאדם ששרוי בתענית לטעום מתבשיל, כדי לדעת אם צריך לתבלו? עולה שמותר לו לטעום, ובתנאי שטועם כמות של עד רביעית.

כמו כן מציינת הגמרא שכל המבשל תבשיל וטועם ממנו, כדי לדעת אם צריך לתבלו? לא צריך לברך על טעימה זו.

בית יוסף

בבית יוסף בסימן רי' הרחיב בעניין הברכה על טעימה, וסיים שלהלכה פוסקים כרמב"ם וכמו מה שעולה מרי"ף, שהטועם מתבשיל עד רביעית, אפילו אם בולע את הטעימה, אינו צריך לברך, סיבה נוספת לפסיקה זו היא - ספק בברכות להקל.

"...ולענין הלכה כיון דמשמע דהרמב"ם והרי"ף מוסכמים לדעת אחת וגם הוי ספק בברכות ולהקל נקטינן כוותייהו".

פסיקה להלכה בשו"ע

אכן, כך פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רי' סעיף ב' בסתם, שהטועם מתבשיל עד כמות של רביעית, אפילו אם בולע את הטעימה, אינו צריך לברך, והרמ"א הוסיף בהגהה שכך ההלכה משום - ספק בברכות להקל.

"הטועם את התבשיל אינו צריך לברך עד רביעית, ואפילו אם הוא בולעו. ויש אומרים שאם הוא בולעו טעון ברכה, ולא פטרו את הטועם אלא כשחוזר ופולט ואז אפילו על הרבה אינו צריך ברכה.

הגה: וספק ברכות להקל".

ובהלכות תענית סימן תקסז' סעיף א' פסק שבתענית מותר לטעום עד כמות של רביעית מהתבשיל, ובתנאי שפולט את טעימתו, פרט לתשעה באב ויום הכיפורים שאפילו טעימה אסורה:

"השרוי בתענית יכול לטעום כדי רביעית, ובלבד שיפלוט, וביום הכפורים ובתשעה באב, אסור..."

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן רי' ס"ק יד' הדגיש שלגבי טעימת תבשיל נוזלי כמות הטעימה שאין צורך לברך עליה היא רביעית, אבל לגבי מאכלים הכמות היא כזית. וכמו כן מדגיש שאין הכוונה שהטועם פטור מלברך, אבל אם רוצה לברך רשאי, אלא הכוונה שאסור לו לברך, ואם מברך זו ברכה לבטלה.

"...ולעניין טעימה איזה דבר אוכל לידע אם הוא טוב מצדדים האחרונים דשיעורו הוא רק עד כזית. ודע דאף שבשו"ע כתב אין צריך לברך ממילא אסור לברך דהוה ליה ברכה לבטלה (אחרונים)".

בס"ק טו' הדגיש שאם טועם מתבשיל ופולט את טעימתו, אין לברך אפילו אם טעם יותר מכמות של רביעית.

"ואפילו אם הוא בולעו - ואם הוא פולט מותר אפילו ביותר מרביעית בלי ברכה גם לדעה זו".

ס"ק יח' כתב לגבי הלועס לתינוק: **"...ועל כן הלועס לתינוק כיון שאינו בולע אפילו להרבה אינו צריך ברכה".**

בס"ק יט' כתב שלדעת החיי אדם, רצוי (אך לא מחייב) שהטועם ובולע, יכווין מראש שכוונתו ליהנות מהתבשיל ולברך על הטעימה.

"וספק ברכות להקל - היינו באפילו אם הוא בולע לא יברך כיון שאין כונתו לאכילה וכסברא הראשונה. והנה המגן אברהם חולק על השו"ע והרמ"א וסבירא ליה דבבולע לכולי עלמה חייב לברך אבל כמה אחרונים החליטו עם פסק הרמ"א דהוא ספק ברכה ולא יברך ולכתחילה טוב ליזהר הרוצה לבלוע שיתכוין ליהנות ממנו בתורת אכילה ויברך עליו (חיי אדם)".

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רי' אות י' כתב שאם כוונת הטועם מהתבשיל היא לאכילה, צריך לברך על הטעימה, אלא אם המאכל או המשקה מעורר בו גועל: **"...אבל אם כוונתו לשם אכילה, אף על פי שאינו נהנה ממנו, כל שאינו בגדר שהמאכל או המשקה מעורר אצלו גועל וסלידה, חייב לברך עליו כשבולע ממנו אפילו משהו לתוך מיעיו".**

עוד כתב שאפילו שמי שלא רעב וצמא, והסיבה שאכל או שתה היא מאונס וכדומה, צריך לברך על האכילה, ולכן אדם שטועם מהתבשילים בערב שבת על מנת לקיים את מנהג – "טועמיה חיים זכו", וכדומה צריך לברך על הטעימה, אפילו שאינו רעב כלל ובעיקרון אינו מעוניין באוכל: **"ואפילו כשאינו רעב וצמא כלל, אך יש לו סיבה כלשהו שברצונו לאכול או לשתות, ואפילו מחמת אונס, כל שאוכל כדרך בני אדם (ואפילו כלשהו) ונהנה בחיך מהטעם של האוכל (אף על פי שאין זקוק עתה לאוכל ולטעמו של האוכל) חייב לברך, כי אסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה. ולכן חייב אדם לברך כשטועם מהמאכל בערב שבת על מנת לקיים מנהג ד'טועמיה חיים זכו', וחייב לברך על שיורי סעודת מצוה שאכלם לשם תוספת קדושה וסגולה, וכמו"כ מברך על שתיית 'לחיים' אף על פי שאינו רעב וצמא כלל, מכל מקום כל שכוונתו לשם אכילה ושתיה בבליעת המאכל למיעיו יהיה מאיזה סיבה שיהיה, ואוכל כדרך אכילת בני אדם, ונהנה חיכו מהאכילה ושתיה.**

והאחרונים החליטו בפשיטות שאין לברך על עישון הטאבא"ק. עיין לקמן סימן רט"ז אות י"א".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רי' בדין המטעמת סעיף ו' פסק כדעת מרן בשו"ע בסתם שטועם מתבשיל עד כמות של רביעית, אפילו אם בולע את הטעימה, אינו צריך לברך: **"הטועם את התבשיל, לראות אם יש בו יתר מלח או חסר מלח, וכיוצא בזה, אפילו אם הוא בולע, עד שיעור כזית (במשקים עד רביעית), אין צריך לברך כלל, כיון שדעתו לטעימה, ואפילו אם הוא בולע. ואם דעתו לאכילה, מברך אפילו על כל שהוא.**

בסעיף ז' כתב שאדם שבירך ברכה ראשונה על מאכל, טעם ממנו ופלטו, הברכה שבירך אינה ברכה לבטלה: **"מי שבירך על מאכל, ונתנו לתוך פיו לשם אכילה, ופלט, לא הוי ברכתו ברכה לבטלה, דסוף סוף החיך נהנה ממנו קימעא, אמנם אם המאכל עדיין לפניו, לכתחילה טוב שיקח מעט מהאוכל ויבלע ממנו מעט".**

סיכום

אדם ששרוי בתענית מותר לו לטעום עד כמות של רביעית מהתבשיל, ובתנאי שפולט את טעימתו, פרט לתשעה באב ויום הכיפורים שאפילו טעימה כזו אסורה, ויש מחמירים גם בשאר תעניות.

הטועם מתבשיל נוזלי עד כמות של רביעית או תבשיל מוצק עד כזית, אפילו אם בולע את הטעימה, אינו צריך לברך, ואם יברך הרי זו ברכה לבטלה. אדם שטועם מתבשיל ופולט את טעימתו, לא צריך לברך על טעימתו, אפילו אם טעם יותר מכמות של רביעית בתבשיל נוזלי, או יותר מכזית בתבשיל מוצק.

יש אומרים שרצוי (אך לא חובה) שהטועם ובולע אפילו פחות מכמות של רביעית באוכל נוזלי או פחות מכזית באוכל מוצק, יכווין מראש שכוונתו ליהנות מהתבשיל ולברך על הטעימה.

אדם שטועם מהתבשיל,אבל כוונתו היא גם לאכילה, צריך לברך על הטעימה, לכן אדם שטועם מהתבשילים בערב שבת על מנת לקיים את מנהג – "טועמיה חיים זכו", וכדומה צריך לברך על הטעימה, אפילו שאינו רעב כלל ובעיקרון אינו מעוניין באוכל.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק א': המלבי"ם כתב לגבי פסוק ד': **"יושב בשמים ישחק אדני ילעג למו"** – שאמנם לרשעים נראה שה' שוחק עימהם ואינו כועס עליהם, בסוף הם יקבלו את עונשם באופן פתאומי כאשר תגדש סאתם.

אכן לגבי פסוק ה' **"אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו"** מבאר מלבי"ם שתגובת ה' תבוא מיד, ובפרט למרד נגד מלכות בית דוד שמשיחתם למלכות הייתה מאת ה'.

כמו כן ביאר שאומנם יש חוקים להתנהגות המדינה, ויש חקים ודתות בין העמים, וכל מי שעובר עליהם ויוצא בכוח להחריב עמים ולגזול נחלתם, הרי הוא נחשב לעריץ. אולם הדבר שונה כאשר עם ישראל ומלכות בית דוד יוצאים לכבוש גוים ולהחריד ממלכות, מפני שה' אשר הארץ ומלואה שלו נתן להם רשות לזה.

את פסוק ח': **"שאל ממני ואתנה גוים נחלתך ואחזתך אפסי ארץ"** הסביר מלבי"ם שהוא המשך לפוסקים הקודמים בו פונה הקב"ה לעם ישראל ומלכות בית דוד ואומר להם, לכם יש יחס מיוחד, שאם תבקשו זאת אתן לכם גוים נחלתך שהם יהיו לך לנחלה, כבן הנוחל את נכסי אביו, לא רק לנחלה אלא גם לאהוזה.

"שאל ממני כי מצדי לא יבצר רק אם תשאל ותבקש, ואתנה גוים נחלתך שהם יהיו לך לנחלה, כבן הנוחל את נכסי אביו כן תנחל כל אשר לי. ולא לבד לנחלה אבל גם לאחוזה, שלפעמים ינחל אדם נכסים במדינת חים ולא יאחז בם שיהיו תחת רשותו ולא לבד גוים הקרובים כי גם תאחז ותכבש עד אפסי ארץ, וזה חק אחד, אשר הרשה לי לכבוש כל עמי הארץ, וזאת שנית".

את פסוק ט': **"תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם"** ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

"תרועם ותריצצם בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי, רוצה לומר שהרשה ג"כ להכריתם ולהאבידם לגמרי".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שעל ידי המשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. ביאר המלבים ששלמה המלך קובע שספרו מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם.

לגבי פסוק י' ויא: **"בני אם יפתוך חטאים אל תבא" "אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם"** מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר ששיאמר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים.

את פסוק יב': **"נבלעם כשאול חיים ותמימים כיורדי בור"** מבאר מלבי"ם כהמשך לחוכמת המוסר של אב לבנו - האב מסביר לבנו שאנשים שליליים, יכולים לפתות אותו לעשות מעשה שאינו קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

"נבלעם, הנה בצד שאמר נצפנה לנקי חנם, שאז לא יחרגו אותם אחר שלא לחמו נגדם, רק נבלעם כשאול חיים, היינו שנבלע אותם ואת ממונם והם ישארו בחיים להיות להם עבד עולם...רוצה לומר שנקח כל עשרם ומאדם כיורדי בור ועוזב את כל אשר לו ליורשיו".

את פסוק יג': **"כל הון יקר נמצא נמלא בתינו שלל"** מסביר המלבי"ם כהמשך כלומר כמילות פיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב, נמלא בתינו שלל, שהחפצים שנמצא שהם יהיו לשלל יקח כל אחד שלל לביתו.

"כל, שנמצא כל הון יקר מכסף וזהב, נמלא בתינו שלל, שהחפצים שנמצא שהם יהיו לשלל יקח כל אחד שלל לביתו לכלי ביתו, כי את הזהב והחון לא יקחו לביתם רק יניחוהו באוצר הכולל של החבורה כמו שיפרש".

גם את פסוק יד': **"גורלך תפיל בתוכנו כיס אחד יהיה לכלנו"** מסביר מלבי"ם כהמשך למילות הפיתוי – אם תצטרף איתנו "גורלך תפיל בתוכנו" – אתה תקבל את חלקך בגורל כאחד מאתנו, וגם יהיה לך חלק באוצר המשותף לחבורה: **"גורלך, על השלל של החפצים והכלים שזה יחלקו ביניהם בגורל וזה כ"א את חלקו לביתו, גורלך תפיל בתוכנו לקחת חלקך בגורל כאחד מאתנו, והחון והממון שזה יונח בכיס הכולל של אוצר החבורה יהיה כיס אחד לכולנו ויהיה לך שותפות בו".**

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. איזה מהמכות שהביא ה' על פרעה וכל עמו מופיעות בפרשתנו?

א. ברד ארבה מכת הבכורות. ב. ברד חושך מכת הבכורות.

ג. ארבה חושך מכת הבכורות. ד. ברד ארבה חושך מכת הבכורות.

2. מה ציוה ה' לבני ישראל שיעשו עם דם של קורבן הפסח במצרים?

א. שיקברו אותו באדמה. ב. שימרחו אותו על בתי המצרים.

ג. שימרחוהו על המשקוף והמזוזות בבתיהם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. כיצד הגיבו המצרים, כשבני ישראל ביקשו מהם כלי כסף וזהב?

א. נתנו להם יותר ממה שביקשו. ב. הסכימו לתת רק למנהיגי העם.

ג. סירבו בתוקף לתת להם. ד. הסכימו בתנאי שה' יחיה את הבכורות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. "שלח את האנשים..." (י') עפ"י הגימטריה למי הכוונה?

א. גדולים עם הקטנים. ב. גברים עם נשים.

ג. זקנים עם הנערים. ד. כל המרכיבים האנושיים של עם ישראל.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה בְּחֳרִי אָף" (פרק יא'), על מה חרה אפו של משה?

א. על שאמר לו – אל תוסף לראות פני. ב. על שאיים עליו להורגו.

ג. על שהתחרט ולא שלח את ישראל. ד. על שהחמיר להם את העבודה.

5. "אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב" (פרק יג') וכי לא ידעו שיצאו באביב?

א. להדגיש שהוציאם בזמן נוח. ב. רמז לגאולה בעתיד שתהיה באביב.

ג. ללמד שבאותה שנה האביב בא בזמן ולא עברוה. ד. א' וג' נכונות.

6. "אל תאכלו ממנו נא..." (פרק יב') למה הכוונה 'נא'?

א. צלי קידר מבושל ללא מים. ב. לא צלוי בכלל.

ג. אינו צלוי כל צורכו. ד. לא מבושל כל צורכו.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

8. "וַיִּסֹּף לַחֲטֹא וַיַּכְבֵּד לִבּוֹ" (פרק ט') מדוע כאן מכנה אותו התורה חוטא?

א. זו פעם ראשונה שהבטיח ולא קיים. ב. זו פעם שלישית שהבטיח ולא קיים.

ג. משהודה בברד שהוא ועמו הרשעים נחשב למזיד. ד. א' ו ג' נכונות.

ברכות והודעות

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי וחווייתי לקראת בר מצוה או בת מצוה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941